

The logo for 'umra' features a stylized white 'u' with four colored dots (orange, pink, purple, green) arranged in a semi-circle above its left side. This is followed by the lowercase letters 'mra' in a white, rounded, sans-serif font.

umra

Tehnike soočanja s stresom

Razumevanje živčnega sistema in načini za razbremenitev,
pomirjanje in stabilizacijo

Avtor: mag. Ana Kocjančič, psihoterapevtka

7. 4. 2021

Zgodnje izkušnje in doživljanje stresa v odraslosti

V otroštvu: otrok ob vznemirjanju potrebuje zunanje umirjanje (preplavljenost; nerazviti možgani).

- Razvoj (ne)varne navezanosti: (ne)zaupanje.
- Razvoj (ne)sposobnosti samo-regulacije emocij.

Če je **otrok** pogosto pod stresom, brez regulacije: amigdala postane hiperaktivna, fizično se lahko poveča.

V odraslosti: stalno »v pozoru«, polni „radarjev“ (ne-zaupanje, stanje visoke pripravljenosti, zelo občutljivi na potencialne stresne sprožilce; resnične ali namišljene).

Tudi dandanašnji hitri, zahteven tempo spodbuja podobno odzivanje (velik stres za telo)!

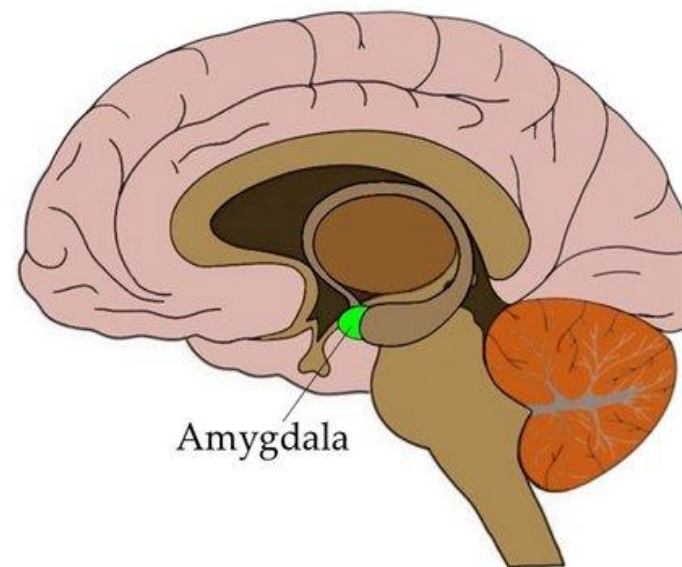

Foto: <https://www.neuroscientificallychallenged.com/blog/know-your-brain-amygdala>

- center za čustvene reakcije, preživetje
- glavni regulator odziva strahu in tesnobe
- ob občutku grožnje aktivira stresno os, ki telo pripravi na boj ali beg

Zgodnje, razvojne izkušnje (poleg genetike in aktualne realnosti) vplivajo **na razvoj prevladujočega načina (nevrobiološkega) odzivanja na življenjske izzive oz. strese** (ali življenjsko nevarne ali pa jih le tako doživljamo).

Kakšni so moji telesni, čustveni in vedenjski odzivi na stres?

Katera je moja prevladujoča strategija odzivanja na stres?

Stresometer

3 - Moji telesni, čustveni in vedenjski odzivi v stanju VISOKEGA stresa?

2 - Moji telesni, čustveni in vedenjski odzivi v stanju SREDNJE visokega stresa?

1 - Moji telesni, čustveni in vedenjski odzivi v stanju NIZKEGA stresa?

S katero strategijo se jaz odzivam v stresnih situacijah?

- **s strategijo soočanja?**
- **s strategijo boja ali bega?**
- **s strategijo zamrznitve?**

Semafor odzivanja na (ne)stres

Kako se odzivamo v posameznih (ne)stresnih stanjih?

Polivagalna teorija (S. Porges):
povezava med tremi deli našega avtonomnega živčnega sistema in našimi odzivi na (ne)stresne oz. ogrožujoče situacije.

Avtonomni živčni sistem

SIMPATIČNI

nas aktivira, mobilizira

„boj ali beg“

PARASIMPATIČNI

(ključni živec vagus)

nas sprošča

ventralni del

pomirjanje, regeneracija,
ravnovesje

dorsalni del

v skrajno ogrožajočih primerih telo imobilizira;
min. delovanje za ohranitev življenja

Ob občutku varnosti

je aktiviran (ventralni) del parasimpatičnega živčnega sistema:

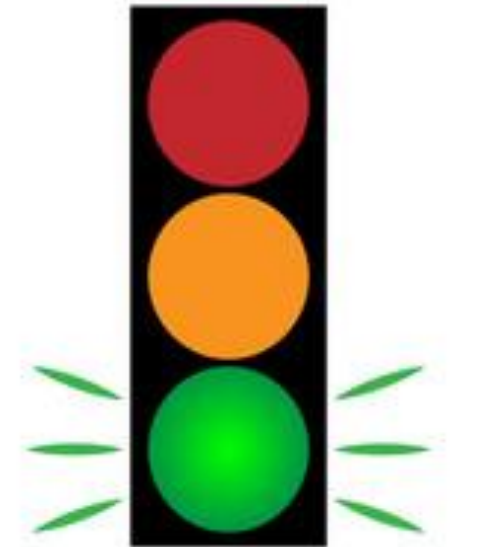
1. telo je v ravnovesju

Telesni simptomi: uravnano je dihanje, krvni tlak in srčni utrip, prebava, mišice sproščene, dober vpliv na imunski sistem, odpornost na infekcije, izločanje oksitocina (ključen za povezovanje) ...

Občutki: varnost, umirjenost, prizemljenost, nedefenzivnost, sproščenost, usmerjeni v socialne stike (zmožnost razumevanja in povezovanja), dobro počutje, ...

Odzivanje na stres: s strategijo soočanja

- uravnavanje emocij,
- povezovanje z drugimi je možno,
- sočutno odzivanje namesto reagiranja.

Ob občutku nevarnosti (stresu):

se aktivira simpatični živčni sistem, ki je odgovoren za mobilizacijo:

2. telo je v pripravljenosti boja ali bega:

Telesni simptomi: zmanjša delovanje organov, hormonskega in imunskega sistema in reprodukcije, da telo pripravi na akcijo; poveča se adrenalin, zenice, srčni utrip, krvni tlak, dihanje je plitvo in hitro, mišice se zakrčijo, slabša koncentracija, prebavne težave, ...

Občutki: razdražljivost, jeza, bes, živčnost, frustracija ALI strah, tesnoba, panika, zaskrbljenost, zmanjšana je sposobnost dogovarjanja in sočutja

Odzivanje na stres: s strategijo boja ali bega

- povezovanje z drugimi je zmanjšano,
- reagiranje namesto sočutnega odzivanja.

Ob občutku življenjske grožnje, šoku (hudi stres):

se aktivira (dorsalni) del parasimpatičnega živčnega sistema:

3. telo gre v zamrznitev

Telesni simptomi:

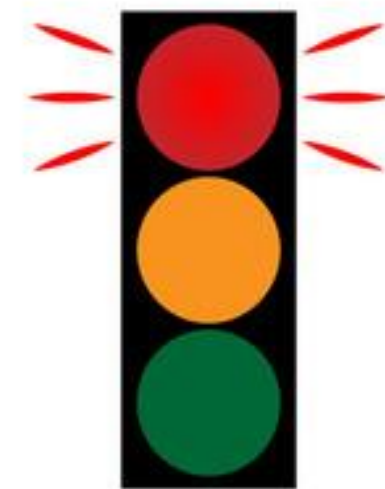
sproščanje endorfinov (pomagajo k otrplosti in povišanju bolečinskega praga), zmanjša se: srčni utrip, krvni tlak, telesna temperatura, mišični tonus, obrazna mimika in očesni stik, zaznavanje človeškega glasu, spolno odzivanje, soc. vedenje, ...

Občutki:

zaradi hudega strahu se aktivira nemoč, ujetost, depresivnost, brezup, otopelost, sram, odklopljenost od telesa, negibnost, izčrpanost – se zapremo!

Odzivanje na stres: **s strategijo zamrznitve**

- onemogočeno je povezovanje z drugimi,
- onemogočeno je ukrepanje oz. reagiranje,
- onemogočeno je soočanje.

Kako si pomagamo?

IZHODI iz rdečega in rumenega stanja v zeleno?

➤ iz rdečega stanja: **zamrznitve oz. imobilizacije** (nemoč, otopelost, brezup, depresivnost, ...) **najprej v rumeno stanje**, po tem sledi zeleno stanje!!!

FOTO:
<https://encryptedtbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcRPeETA7XnUOobf3881wp3UhgjSUhF5srx-g&usqp=CAU>

1. CILJ?

Odmrznitev oz. mobilizacija: prebuditev telesnih občutkov in „potisnjenih“ emocij !!

IZ „NE MOREM“ / „NE DA SE“ → „MORAM“ / „DA SE“

2. KAKO?

Najprej v aktivnost, ki me bo „prebudila“

dihanje s prepono, sprememba drža, hladni tuš ali kombinacija hladno-vročega tuša, raztezanje, cepetanje z nogami, tresenje telesa, razne športne/ustvarjalne/glasbene aktivnosti, strukturirane tehnike (v nadaljevanju)

3. KAJ sledi?

Prehod v rumeno stanje: stik s čustvi strahu, žalosti, jeze, tesnobe ...

Kako si pomagamo?

IZHODI iz rumenega v zeleno stanje?

- iz rumenega stanja: **boja/bega oz. mobilizacije** (strah, žalost, jeza, bes, panika, tesnoba) v **zeleno stanje!**

FOTO:
<https://encryptedtbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcRPeeTA7XnUOobf3881wp3UhgjSuhF5srx-g&usqp=CAU>

1. CILJ?

Varnost, pomiritev, ravnovesje, povezovanje z drugimi, dobro počutje

IZ „MORAM“ → „VARNO JE, ZATO LAHKO“, „ŽELIM“

2. KAKO?

 soočanje s čustvi in procesiranje (če jih potlačimo vrnitev v rdeče stanje!!!); meje

- Zelo pomaga: stik z zaupljivo osebo (pogovor, dotik, objem, bližina)
- Stik z ljubljeno živalco
- Pri jezi: udarjanje/brcanje/ kričanje (NE osebe/na osebo!)
- Zavestno sprejemanje strahu, žalosti, ...
- Zavestno dihanje s prepono
- Osebna molitev, meditacije in kontemplacije
- Razne aktivnosti: sprehodi, planinarjenje, šport, glasba, umetnost, vrtnarjenje, branje, ...
- Strukturirane tehnike (v nadaljevanju)

Strukturirane tehnike (nekaj učinkovitih tehnik)

Pred vsako izvedbo si zagotovite varen, nemoteč prostor!

Namen:

- stik, zaznavanje občutkov, čustev, podob
- normalizacija in sprejemanje čustev in občutkov
- pomirjanje, sproščanje, ravnovesje
- zmanjševanje kroničnega stresa
- večanje psihične odpornosti
- vzdrževanje psihofizičnega zdravja
- dobro počutje

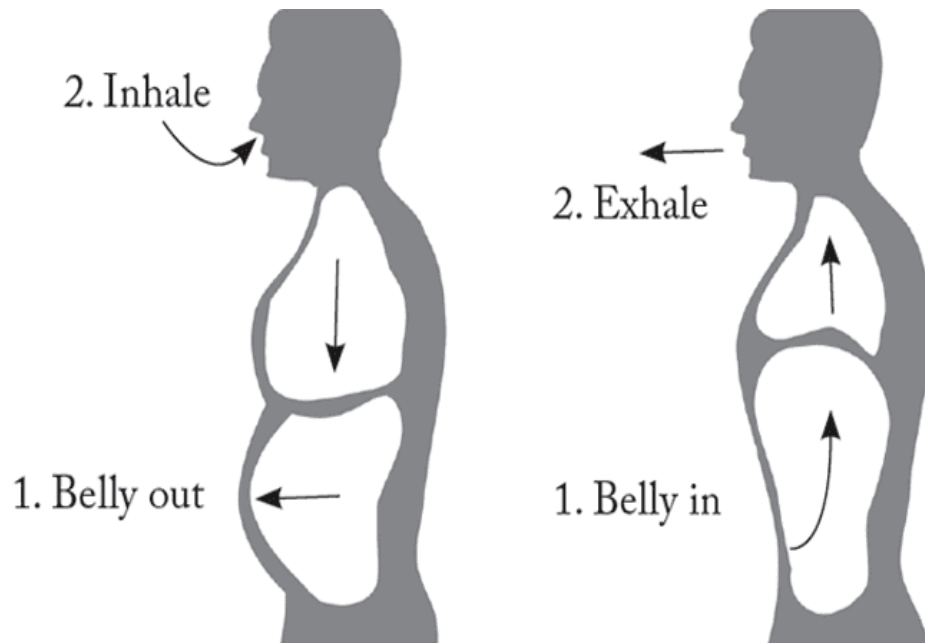
Ključno! **VAJA DELA MOJSTRA!**

Vztrajnost, večkratne (tedenske, mesečne) ponovitve → avtomatizem!

Trebušno dihanje (s prepono): globoko in počasno dihanje

(omogoča večji dihalni volumen; manjše naprežanje srčne mišice; najbolj optimalno izmenjavo plinov: kisika in CO₂ → zavestno spreminjanje dihalnega vzorca z namenom sproščanja)

- aktivna faza:
vdih skozi nos (prepona se skrči; trebuh se izboči)
- pasivna faza:
izdih skozi usta (prepona se sprosti; trebuh se sprosti)

Tehnika TRE - *Tension and Trauma Releasing Exercises*

(s pomočjo enostavnih vaj za raztezanje mišic aktiviramo naravni refleksni mehanizem tresenja)

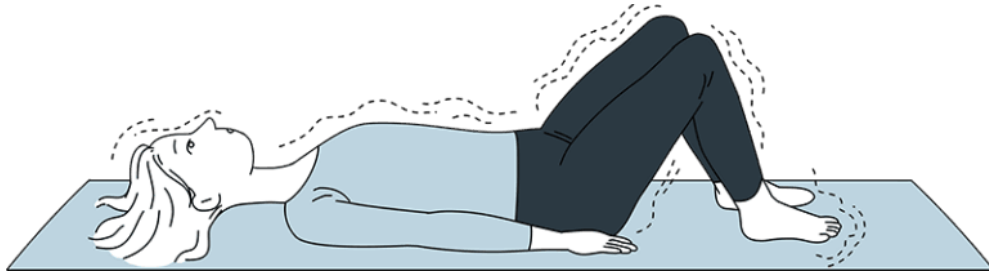

FOTO: <https://trescotland.com/wp-content/uploads/2018/12/shaking-768x207.png>

Avtogeni trening (globoko sproščanje telesa v obliki samohipnoze; večkratno ponavljanje fraz z umirjenim glasom in tempom, vezane na težo, toploto itd. poteka sede/leže)

Progresivna mišična relaksacija (postopno, zavestno sproščanje telesne napetosti z izmenjavo napenjanja in sproščanja posameznih mišičnih skupin; poteka sede/leže; po 5 sekund napenjanje in 10 sekund sproščanje ....)

FOTO: https://tecnicementali.com/wp-content/uploads/2016/02/training_autogeno_2.jpg

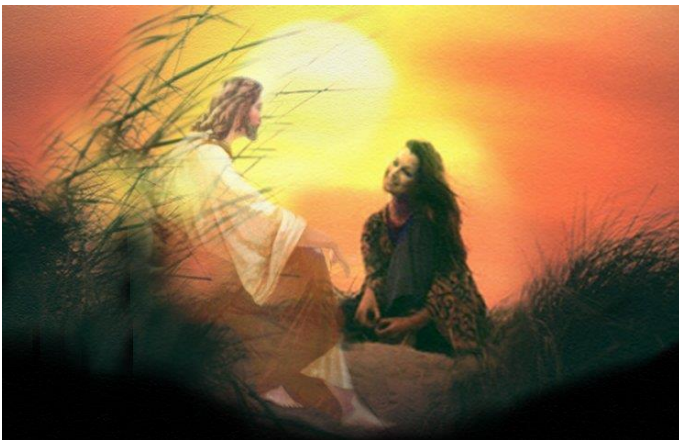

Čuječnostma meditacija – ang. mindfulness

(zavedanje sedanjega trenutka; zavestno, ne-obsojajoče, sočutno opazovanje in zaznavanje diha, občutkov, čustev, misli...; delujemo kot opazovalci in ne akterji lastnega doživljanja; obstaja več različic)

Vizualizacija varnega / pomirjujočega prostora (zavestno vplivanje na naše doživljanje in vedenje; ustvarjanje miselnih podob z vključevanjem vseh čutov: vida, sluha, vonja, okusa, tipa, temperature; obstajajo tudi vodene vizualizacije oz. fantazijska potovanja)

Stik z notranjim pomočnikom / vodnikom (notranji dialog z duhovno osebo ali s pokojno ljubljeno osebo, namišljeno modro osebo, ...z namenom pomirjanja / vodstva ...)

Izrazno pisanje (prosto pisanje skladno s tokom misli in občutkov, brez cenzure in prekinitve, ne glede na slovničnost in strukturo besedila)

Iskanje pozitivnega pomena (pogled na stresno situacijo še iz drugega zornega kota; kaj mi sporoča, kaj je tu dobrega zame/bližnje ...)

Osredotočena hvaležnost (namerno zaznavanje vsega tistega za kar sem hvaležen; kar deluje, mi uspeva ... zanka samoumevnosti!)

Po potrebi je priporočljiva strokovna pomoč:

- psihoterapija ali
- kombinacija psihoterapije z zdravili (psihiater).

FOTO: https://lh3.googleusercontent.com/proxy/4Lp50oWnLqv0bXICy6hIhScEIXv9K2tWIREaOvZTl4yhTT7SWsHv1xhZCr8nwFFBmmhFJ2l9r3i0e4YCSvxDOmiK1qjGVL_6dSY3JDE4snxf-19n2YuywDaYA

FOTO: https://i.ytimg.com/vi/kXC71cD_75M/maxresdefault.jpg

HVALA ZA POZORNOST!

„Življenje je morje in mi smo mornarji, krmarji in kapitani na svoji barki ...

Venomer moramo paziti na globino vode, da ne nasedemo na skritih čereh, in v viharju spustiti odvečna jadra, da se nam ne polomijo jambori. A kdor se zaradi viharjev izogiba vetru, ne bo dosegel luke, v katero je namenjen!“

M. Petek

www.psihoterapija-anakocjancic.com

